

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1).
Redakcyja adžyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

„Biel. KRYNICA“ kaštuje na hod—4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahranicu ŭdwaia daražej.
Ceny abwiestak pawodle ŭmowy.

Ні як і саюзнік.

Няраз чытаем у польскай прэсе і спатыкаемся з польскай палітычнай думкай, што нашы вясковыя масы, гэта ціхія, скромныя земляробы, здаволены з усяго „почцівы людэк“ і толькі. Калі-ж гэты «людэк» пачынае бурыцца і ненавідзець таго, што каля яго і без яго робіцца, уся бяда звальнаецца на галовы таго элементу, які вёску ўсведамляе, раскрывае ёй вочы, гэта знача на галовы сведамай часткі нашага грамадзянства і асабліва на тых, што пры помачы прэсы пашыраюць думкі аб найважнейшых патрэбах народу і будзяць яго да новага жыцця.

Чаму гэта наш селянін так часамі падабаецца сучасным паном палажэння? Чаму яны няраз паглядаюць на вёску ласкавым вокам і крывяцца, калі хто на гэтай вёсцы смее пашыраць, нейкія новыя думкі?

Адказ просты: падабаецца ня сам наш селянін як такі, не яго мова, але ягоная пакора, паслухмянасць, схільнае старым звычаем карку перад дужымі гэтага сьвету і страх перад імі; падабаецца яго мінімальнае вымаганьне ад жыцця, вымаганьне толькі хлеба і вады, каб утрымацца пры жыцці і магчы працаваць на... іншых. Іншымі славамі, падабаецца ўсё тое, што выплывае з грамадзкай і нацыянальнай нясьведомасці ды цемнаты. Ненавідзіцца ўсё тое, што бярэ свой пачатак з вызваленчых ідэяў, праўды і агульналюдзкай справядлівасці.

Сяньня ў межах польскай дзяржавы ўбіваецца ў галовы кожнага грамадзяніна, што народныя беларускія масы нічога ад польскіх уладаў не жадаюць. Сядзяць ціха, Бога хваляць і хваляць часта папольску, школаў у сваёй мове не дамагаюцца. Нічога ня хочучы і канец. Праўда, галадуюць, але гэта-ж — нам кажучь — ня вінават ніхто. Гэта-ж стыхійныя прычыны: дажджу, сонца і т. д. Але што іншае — гэта агітатарская беларуская інтэлігенцыя. О, ёй даўно трэба скруціць галаву. Гэта яна сее настрой незадоволення, яна бунтуе селяніна, робіць няпрямасці і інтрыгі на грунце міжнародным — кажучь нам.

„Няпольскую інтэлігенцыю трэба вынішчыць і будзем мець супакой“ — казаў нядаўна адзін панок у коле сваіх знаёмых. У значна мякчэйшай форме, але

нешта падобнае можам спаткаць і на бачынах польскай прэсы.

Не бяз уплыву такіх клічаў у грамадзянстве польскім творацца і адпаведная меншасцівая палітыка, калі ў Польшчы агулам можна гаварыць аб існаваньні нейкай прадуманай меншасцівай палітыкі. Найвыразнейшай праймай гэтай палітыкі зьяўляецца ня новы ўжо курс спробаў гаварыць да масаў, аб мінаючы яе натуральныя павадыроў, гаварыць «над галовамі» гэтых павадыроў. Гутаркі гэтыя, як здаецца, павінны ўжо пераканаць польскіх палітыкаў аб іх немагчымасці з гэтай часовай нясьведомых масаў, якая, апрача ахвоты быць накормленай, ня ведае чаго можна і выпадае хацець. Ствараецца палажэнне, як у песенцы аб гэтым дзеду, што «прамовіў да абразу, але абраз да яго ані разу». А тут яшчэ на вялікую няпрямасць для прамаўляючых аказваецца, што з гэтай нясьведомасцяй нацыянальнай і сацыяльнай ня так ужо «добра» для тых, хто яе хоча разглядаць, як апору для сваіх уплываў і панавання. Найлепей гэта выявіла ў сваім часе гісторыя змаганьня Беларусаў за родную школу.

Хто знае вёску ня толькі беларускую, але напр. і мазурскую, той ведае, што для селяніна мала нацыянальна і сацыяльна сведамага (а мазур такім ёсьць) школа ў роднай мове не зьяўляецца неабходным наказам. Сяляне ў большасці дзяржаваў заглядаюцца на школу не як на нацыянальны абавязак пазнаць сваю мову і культуру, але выключна як на дзейнік, што аблягчыць жыццё дзіцяці ў будучыні. І вось, ня глядзячы на такія пагляды сялянства ў шмат якіх краях, у Беларусаў вялося змаганьне за школу ведаючы, што яно з боку практычнага жыцця не апраўдывалася. Бо ведама, што ў нашых варунках пазнаваньне выключна польскай мовы, пры польскай дзяржаўнасці, можа мець перадусім практычнае значэнне. Такім чынам трэба сьцьвердзіць, што гэтыя масы беларускія, змагаючыся за школу, апіраліся перадусім на ідэю паставаў, на паставаў нацыянальнага адраджэння нацыі. Масавыя змаганьне за беларускую школу на вёсцы гэта была найвышэйшая прайма нацыянальнай сведамасці; гэтае змаганьне даказвае лішні раз, што тварыць у нас новае жыццё магчыма толькі на здаровых нацыянальных паставах, а не

на культываванні старой пакоры, паслухмянасці, лякайства і чужой мовы, накіненай нашаму народу польскім духавенствам і польскімі панамі.

Як ведама, беларускае школьніцтва не развівалася дзякуючы спецыяльным імкненням польскай палітыкі. Беларускае інтэлігенцыя — каторая як кожная іншая інтэлігенцыя паклікана тварыць аблічча народу — сяньня што раз меней дапускаецца да голасу, а яе месца што раз мацней стараецца заняць элемент, які ўсе свае палітычныя пляны хацеў-бы апіраць на нясьведомых слаёх насельніцтва, на іх пасыўнасці, цемнаце і на лякайстве да польскіх пануючых палітыкаў. Цёмныя бакі грамадзкай нявырабленасці і нацыянальнай нясьведомасці беларусаў вырастаюць у вачох палякоў да вышні нейкіх вялікіх вартасцяў. Аснаўным прынцыпам розных польскіх паноў і падпанкаў зьяўляецца: чымся вёска пямнейшая, тым лягчэй ёю кіраваць, эксплёатаваць, і набіваць кішэнь. Ня новае гэта зьявішча, але ніколі так можа востра ня выступала, як сёньня.

Як гэта ня дзіўна, але адначасна з узмацняньнем саюзу з цемрай, кідаюцца ў сьвет горналетныя клічы аб прамяняваньні ў нас польскай культуры, аб багаслаўленым уплыве на «дзікароў» — беларусаў з боку польскіх урадаўцаў, асаднікаў, вучыцеляў, аб змаганні з цемрай, аб земляробскай культуры, аб будучым лабрабыце і іншых дабрадзействах новага парадку. На гэту камедыю пэўнеж ніхто паважна не заглядаецца. Калі гаварыць напр. аб польскай школе ў нас, дык добра ведама, што яна носіць характар установы нам чужой, зьяўляецца перадусім аруджам палітыкі і пасяля ўжо прасьветы. Ведаем так-жа, што такая прасьвета пададзеная ў нас у польскім сесе — адбіваецца ад нашых дзяцей, як гарох ад сыяны. Урэшце і гэтая асьвета паволі звужаецца, а наша моладзь, з прычыны нячуванай нэндзы, астаецца без асьветы.

Як-бы не старалася польская палітыка наладзіць «супрадоўніцтва» з Беларусамі, — дзякуючы вышэйўпамненым прычынам — паміж беларускай вёскай, а пануючай польскай нацыяй пропасць паглыбляецца і паглыбляцца будзе да гэтай пакры, пакуль у глыбіні душы польскіх палітыкаў будзе прызнавацца, што ня трэба нашага

Jak jezuita rozumieć uniję.

Na początku hetaha miesiąca ў Wilni adbylisia rekolekcyi dla katolickaha duchawienstwa, jakimi kieraŭ jezuit Kaz. Kucharski. Jezuit hety miż inšym, jak nas infarmujuć, zajawiŭ: „My (Jezuita — pr. red.) chacieli-b, kab tyja, što znachodziacca paza Kaściolam, pryniali łacinski abrad. Hetaz chacieli-b nawat tyja z našych, (Jezuita, što uniju ŭ nas prawodziac — pryp. red.), katoryja zmiaili abrad“...

Woś-ža dobra hetaha wiedac asabliwa prawaslaŭnym Biełarusam. Akazwajecca, što jezuita dziela toho Biełarusau namaŭlajuć na uniju, kab ich z unii pieraciahnuc na abrad łacinski, a pašla spoliščyć.

селяніна «дэморалізаваць» разбудовай культуральных патрэбаў, ня трэба яго забавляць павялічэннем вымаганьняў ад жыцця і занадта аткрываць яму вочы на праўду.

Перад брамай пануючых і кіруючых, сягоння як даўней, стаіць стары знаёмы саюзнік — цемра грамадзкай нясьведомасці і неарганізаванасці вясковых масаў. Пануючыя ў нас запрашаюць гэтага саюзніка, каб служыў ім і павялічваў іх сілу.

Магчыма, што пры дапамозе гэткага саюзніка можна дабіцца ня мала перамогаў. Можна выграць не адны выбары, можна дачасу супакоіць народ, можна вытварыць апінію, што вёска жыве як у Бога за печай, нічога не патрабуе, нічога не дамагаецца. Можна ў такіх варунках пераканаць многіх, што вясковая наша інтэлігенцыя, гэта ўсё «вывротковцы», з якімі ня трэба лічыцца. Магчыма, што гэта ўсё дасца зрабіць. Але аднаго ня дасца зрабіць: з неарганізаванасці нашай вёскі, з няпоўнага грамадзкага ці нацыянальнага яе ўсведамлення, з нядолі нашага народу зрабіць для пануючых пэўнага і сталага саюзніка.

Жыццёвая практыка, асабліва ў б. Расеі паказвае, што гэта саюзнік вельмі і вельмі няпэўны і немагчымы.

Да таго-ж трэба памятаць, што беларускі народны рух, на супроць цвёрджання многіх польскіх пануючых палітыкаў, бадай цалком сагнаны з арэны публічнага жыцця, у самых народных нетрах бурліць, жыве, развіваецца, сьпее і.. чакае жніва.

БЕЛАРУСЫ! Падтрымлівайце сваю прэсу. Вытисвайце найстарэйшую беларускую газету „Беларускую Крыніцу“!

Da wiedama biełarusau paciarpieŭšych ad suchamieni i hradu.

Nia ściechli jšče narakaŭni na hoład z pryčyny nieuradźaju ad letaŭnych nadmiernych daždžoŭ, jak z niekatorych kutoŭ našaha kraju alarmujuć nas ab hoładzie z pryčyny sioletniaj suchamieni, a pašla—hrad. Na šmatlikija wiestki i alarmy ŭ hetaj sprawie, Komisija Pomačy Haładajučym Biełarusam pry red. „Samapomačy“ hetym pawiedamlaŭ, što ŭ wypadkach krajniaj patreby, paświedčanaj miascowymi hurtkami biełaruskich arhanizacyjaŭ, abo paasobnymi miascowymi biełaruskimi dziejačami, moža służyć drobnajhrašowaj dapamohaj.

Prošby zainteresawanych asob, z zaznačeńniem, ci jany pomač ad kaho ŭžo atrymoŭwali, Komisija budzie prymać da dnia 15 žniŭnia 1934 h.

Piśmy adresawać u red. „Samapomačy“: Wilnia, Połackaja 4—10. Dziela asabistaha parazumieńnia staršynia Komisii prymaje ŭ Wilni (Zawalnaja 1—1) ad hadz. 12—13.

Komisija Pomačy Haładajučym Biełarusam pry red. „Samapomačy“

(—) J. Paźniak

Staršynia

(—) Uł. Kažoŭski

Vice-staršynia

(—) Ad. Klimowič

Skarbnik

(—) J. Najdziuk

Buchalter

(—) Al. Stepowič

Sekretar

Wilnia, 23 lipnia 1934 h.

Biełaruskaja chronika.

J. E. Apostalski Administratar F. Abrantowič, wiadomy wydatny dziejač na biełaruskaj katalickaj niwie, prybył niadaŭna na karotkuju pabyŭku z Charbinu ŭ kraj, dzie miż inšym adwiedaŭ i Wilniu, u jakoj prabyŭ 19 i 20 het. miesiaca. U Wilni Wysoka Dastoyny hość adwiedaŭ swaich starzych znajomych i pryjacielaŭ, a tak-ža znajomiŭsie z relihijnym życiŭm u Zach. Biełarusi. Z Wilni paječaŭ u Druju, a adtuł uznoŭ nazad na misyjnuju pracu ŭ Charbin.

„Hołas Dušy“. Dziela taho, što druhoje wydańnie bieł-ruskaha katalickaha malitaŭnika „Hołas Dušy“ chutka maje atrymać ad duchoŭnaj ulady dazwoł na drukawańnie. Biel. Kat. Wydawiectwa rychtujecca da druku jaho. Prezydium hetaha Wydawieckaha T-wa z asobnym listom zwaročwajecca da biełaruskaha i ahułam katalickaha duchawienstwa, prosiačy na drukawańnie malitaŭnika hrašowych achwiarau.

Achwiary słać na čekawaje konto P. K. O. Ks. Adama Stankiewiča Nr. 145.106.

„Śledam za Chrystusam“. Apošnim časam pad hetkim zahałoukam wyšla ŭ Wilni z druku pabiełaruskaj knižka. Jość heta pierakład z łacinskaj mowy; pierakłaŭ dr. St. Hrynkievič; wyd. „Chr. Dumki“, bač. 280. Treba adznačyć, što hetaja knižka heta sapraŭdy waŭny zdabytak dla biełaruskaj literatury. Knižka kaštuje paŭtary załatoŭki.

Kanfiskata „Новага Шляху“. Nia-daŭna wyšla z druku Nr. 4 „Новага Шляху“ i adrazu byŭ skanfiskawany, jak i numar papieredni. Jość heta orhan biełaruskich narodnych socyjalistaŭ.

„Biełaruskaja Krynica“ ŭ m-cy žniŭni s. h. wyjdzie 10 i 25-ha.

Ahraničeńnie dla sekwestrataraŭ.

Ab praŭnych ahraničeńniach dla ŭsiemahutnych sekwestrataraŭ redka što prychođizca čuć, i dawiedacca što-niebudź ab tym, jakimi jany kirujucca prawami pry spahaniaŭni padatkaŭ možna tolki prypadkam. Hetki woś prypadak anahdaj raźbiraŭ waršaŭski Apelacyjny Sud, jaki i wydaŭ wyrašeńnie cikawaje dla koźnaha hramadzianina.

Sprawa wyhladała hetak: kupiec Gudelman byŭ winawaty kaźnie za padatki 180 zł., jakija adnak nia moh u čas zapłacić. Sekwestratar spatkaŭ raz na wulicy daŭžnika G—a i tut-ža zrabiał u jaho asabistuju rewiziju, zabirajučy pry hetym 38 zł., jakija G—n pazyčyŭ u znajomaha na aplatu doch-tara i lekaŭ dla chworaj žonki. Dzieła hetaha G—n dabrawolna hrošaŭ nie addawaŭ i zdaŭsia tolki pierad siłaj sekwestratara. Sekwestratar adnak adabranymi 38 załatoŭkami nie zdawoliŭsia i padaŭ G—na ŭ sud za-toje, što toj „supraciŭlaŭsia wykony-wańniu ŭradawych abawiazkaŭ.“ Sud u pieršaj instancyi zasudziŭ G—na na 6 miesiacaŭ wastrohu.

Ale i kupiec G—n nie chacieŭ tak prosta i lohka paddawacca i pieradaŭ sprawu ŭ Apelacyju, jakaja wyrašeńnie papieredniaha Sudu skasawała, a G—na apraŭdała. U matywach swajho prysudu Apelacyjny Sud śćwierdziŭ, što pry wykonywańni asabistaj rewizii sekwestratar pawinien mieć specyjalny nakaz i pakazać jaho, choć-by płatnik jaho nawat nie patrebowaŭ, a taksama, što hramadzianin maje prawa baranacca na wypad, kali čynoŭnik nadużywaje swaje paŭnamoctwy.

Zdareńnie hetaje jak i sudowy prysud padajom za polskaj presaj.

k.

Ekanamičnaje pałažeńnie ŭ Niezal. Litwie.

(„Musu Artojas“ № 13, 1934).

Palepšańnie życia rabotnikaŭ.

Da apošniaha času ŭ Niezależnaj Litwie isnawaŭ zakon ab najmie ŭ promysły rabotnikaŭ. Pawodle jaho rabotnik, prasułużyŭ ŭ promysławym prad-priemstwie adzin hod, mieŭ prawa atrymać dziesiać dzion adpačynku z zapłataj za ich. Kali-ż rabotnik zachwareŭ i praz šeść tydniaŭ nie stanawiliŭ da pracy, dyk z pracy moh być zwolnieny. Uznoŭ-ža sprawa pomačy ci adškodawańnia jasna nia była akreślana. Zdaralisia wypadki, što niekatoryja fabrykanty swaim rabotnikom susim nie dawali wyznačanaha času na daŭšejšy adpačynak i nie pryznawali im nijakaha adškodawańnia.

Woś-ža litoŭskija dzieržaŭnyja ŭłady prystupili da palepšańnia pałažeńnia rabotnikaŭ. Ministerstwa ŭnutranych spraŭ apracawała projekt nowaha zakonu ab najmie rabotnikaŭ, jaki ciapiet razwaŭaje Kabinet Ministaraŭ.

Pawodle hetaha nowaha projektu zakonu płatna adpačynku rabotnik ŭ hod maje dwanaćć dzion, a z pryčyny chwaroby moža da pracy nie stanawicca wosiem tydniaŭ i časami daŭšej, a fabrykant zwolnić jaho z pracy nia moža. Dalej pakidajučamu rabotniku pracu, naleŭnaść za pracu i adškodawańnie musić być wypłaćana biezadkladna. Pry tym naleŭnaść za płatu i adškodawańnie rabotniku maje pieršenstwa prad roznymi inšymi daŭhami fabrykanta, za wyniatkam dzier-žaŭnych.

Skolki wywiezieni za hranicu bekonau. Za lepšych časaŭ, kali nia było kryzysu, Niez. Litwa za wywiezieni za hranicu bekony brała ŭ hod da 70 milionaŭ litaŭ. Kuplała tady Belhija i Anhlija.

Apošnimi-ż hadami choć bekonau było wywiezieni značna mienš, jak daŭniej, cana na ich adnak palepšyla. Sioleta naprykład za centnar litoŭskaha bekonu płacili 130 litaŭ. Tolki ŭ Danii, Holandyi i Šwecyi bekony na kolki litaŭ daraŭšejšyja za litoŭskija, a wa ŭsiech inšych dzierŭwach Eŭropy — taniejšyja.

Kulturnija haspadarki. U Niez. Litwie isnujuć kulturna-wytworčyja i przykładnyja haspadarki. Metaj ich žjaŭlaŭsja pradukcyja lepšaha ziarnia i hatunku żywioły, pašyrańnie hetaha ŭsiaho starod akaličnych sialan i przywučanie ich da przykladnaha lepšaha haspadarawańnia.

Kulturna-prikladnyja haspadarki isnujuć u centrach rasparcelewanych dwaroŭ, dzie astaloŭsia nia bolš 80 ha ziamli. Hatkich haspadarak znacho-

dzicca ciapiet tam 17 z 861 ha pło-šy ziamli.

Uznoŭ-ža kulturna-wytworčyha haspadarak jość tam 101 z 14,684 ha ziamli. Najbolšaja takaja wytworčaja haspadarka znachodziŭca ŭ byŭšym dwary Bajsahoła (780 ha) i najmienšaja ŭ dwary Ławieny (14 ha).

Drobny kredyt. Tymčasam u Niez. Litwie jość kala 400 tawarystwaŭ drobnaha kredytu. Jany absluŭžujuć karotkateterminowymi pazykami haspadaroŭ, kooperatywy, drobnija prad-priemstwy promyslawyja i haspadar-čyja arhanizacyi. Da apošniaha času hetyja kredytowyja tawarystwy patrebnyja sabie hrošy atrymliwali z roznych bankaŭ. Dzieła hetaha i dziejaść ich była nieadnolkawaja. Kab abyjšci hetuju niawyhodu, banki miż saboj dahawarylisia, što absluŭžuwać hrašmi drobnija kredytowyja tawarystwy budzie tolki adzin Kooperatyŭny Bank. Takim čynam sprawa drobnaha kredytu całkom arhanizowana i ŭperadkawana.

Praca kala asuški ziamiel. Nie-kalki hadoŭ tamu, kali ŭ Niez. Litwie sialanie żyli pa siołach, ab asušcy ziamli niohto tady nia rupiŭsia. Tady na wialikich prastorach ľuhoŭ i aromaj ziamli stajała časta wada. Ad hetaha ciarpieli i sami sialanie i haspadarka ŭsiaho kraju. Ciapiet-ža asuška hetkich ziamiel idzie ŭsiej paraj. Apošnimi hadami Ministerstwa Ziemiarnobstwa na asušku ziamiel wydała 400.000 litaŭ. Usiaho ŭžo asušana ziamli kala 1000 ha.

Sprawa jadwabnaha promysłu. U Niez. Litwie ŭžo żywa ciekawiacca hadoŭlaj jadwabnikaŭ (matyloŭ). Praŭda, heta sprawa jašče tam nia jość całkom uparadkawanej, ale ŭžo spatykajuca ludzi, jakija hadoŭlu henych matyloŭ ŭžo pačali. Niadaŭna byla nawat naładžana wystaŭka jadwabnikaŭ. Najwaŭniejšym warunkam dla hadoŭli matyloŭ — jadwabnikaŭ žjaŭlaŭsja kusty morwy, na jakich henyja matyli znachodzić dla siebie pażywu. Woś-ža hetkija kusty ŭ Litwie ŭžo pačali raścić. Susim tak-ža paważna haworycca ab arhanizawańni fabryki jadwabu.

Lannaja haspadarka. Znaŭcy haspadarčaha życia dumajuć lannuju haspadarku ŭ Niez. Litwie wydzielić u asobnuju arhanizacyju, metaj jakoj budzie rupicca ab dobry hatunak lonu i ab karysny zbyť jaho. Haspadarka lonu hetkim čynam uparadkawana, wiadamaja reč, padymie wartaść lonu i za jaho sialanie na miŭnarodnym rynku zmohuć atrymać 30—50 prac. daraŭšej, čymsia było dahetul.

P. Łuŭhanowič.

Maršał Piłsudski i Prezydent Smetona spatykajuca?

Hazetami praskočyla niepačwier-džanaja, ale i niezapiarečanaja dahe-tul wiestka ab tym, što ŭ chutkim čacie prezydent Litwy Smetona i maršał Polšcy Piłsudski spatkajuca dzieła abhawareńnia sposobu, jak pahadzić Polšč z Litwoj. Kolki ŭhetaj wiestcy

praŭdy — skazać tymčasam trudna. Wiedama tolki, što prezydent Smetona adpačyŭwaje ciapiet u litoŭskim kur-orcie Palanga, a maršał Piłsudski — ŭ swaim padwilenskim dwary, Pikili-škach.

Wincuk Adwaŭny.

Chłapiec.

P O W I E Ś Ć.

VI Charašucha. (Praciab).

Adkul ty ŭsio heta pawyciahiwaŭ? — dziwiŭsia Marcuk.

Jany i dahetul časta z saboj spatykalisia. Ale ciapiet tak zyišlisia, što pry druhoj lulcy padruży-lisia na śmierć! I sami nie zaŭważyli, jak stali ha-waryć „ty“.

— Che, chel — śmiajaŭsia Charašucha: — adkul, kaŭaš, ja heta wiedaju? A woś i nie skažu, adkul! Bo inakš nia przydziej bolš da mianie pa-radu, kali adrazu wywiedaješ usie maje sakrety. Adnym słowam, kali tak padojdziej da pani haspa-dyni, dyk i ŭlezieš u jejnuju łasku pa samyja wu-šy, a tahdy tabie i ksiandzoŭskaja łaska nie pa-trebna.

— A moža i praŭda? — kazaŭ Marcuk.

— Praŭda, najpraŭdziwiejšaja praŭda! Ja sam, budučy maładym, papaŭsia ŭ wadnoj parachwił ŭ ruki takoj haspadyni. Što robiaćy, uhawaryŭsia ja na ksiandzoŭskija charčy. Spačatku ŭsio išło dobra. A pośle, što dzień—to horš. Ułaśnie ja ni z taho, ni z siaho staŭ nazywać haspadyniu „waspani“ ja-no pamojmu ničoha takoha, ale pajejnamu ličyla-sia wielmi abidna. Dy woś u wočy mnie nie ska-

9)

zała, tolki ŭderyła pa čym inšym. Ja tolki pośle dahadaŭsia sam...

— Aha, značyć, — tałkawaŭ dalej Charašucha: — stała karmić mianie horš i horš. A nareš-cie, zamiest miasa, daje mnie hołuju kość. Tut ŭžo mianie złość razabrała: ja heta — za talerku — idu da probaršča. „Tak i tak“, — kažu jamu i pa-kazywaju tuju praklatuju kość. I ty moža dumaješ haspadynia skapyciŭsia?

— Nu, nu? — dziwiŭsia Marcuk i padsieŭ bliżej.

— Ani-ni! — kazaŭ Charašucha: — uziła-sia, brat ty moj, u bokli peŭnym hołasam kaŭa: „Miensa zjad, a kość pokazywa“. Nu, i ja astaŭsia i hałodny i durny. Prabawaŭ ja sam swarycca z haspadyni — ničoha! Jašče pośle stała mnie wa-ryć biaz soli, a hołaja kość stała štodziennaj pa-trawaj. Chacieŭ ja ŭžo kinuć parachwiju, ale škoda było: parachwija była dobraja, arhan nowy, a ŭ chory byli druŭnyja śpiewaki — maja pieršaja pra-ca. Tahdy ja zadumaŭ — prosta sa złości — aŭa-nicca: ŭžo namieciŭ sabie dziaŭčynu. Praŭda, tał-kowaja była dzieŭka, i przyhoŭaja, i rabotnica i ha-łasistaja. Ja ŭlubiŭsia prosta biaz pamiać; i jana stała da mianie čhinucca. Ale dla jejnych bačkoŭ ja byŭ jašče smarkaty. I woś jakraz, na toje licha, padkruciŭsia tut niejki amerykaniec — i jazyčliwy, i čitry i... z dalarami. Toj had pieramanuŭ na swoj bok bačkoŭ. Što tam było z majej nienahlad-naj, ja i siahoŭnia nia wiedaju: bolš z joj nie spa-tykaŭsia. Dyk woś, značyć, ja astaŭsia z harbuzom.

Wiedama, što pośle taho ja pakinuŭ ksiandzoŭsk stol i ŭhawaryŭsia ŭ wadnoj babusi na miastečku. Ale i tut biada chadziła za mnoj u śled: taja ba-busia byla ŭdawa, dy nie staraja. Charčy, praŭda, byli dobryja: jana mnie hadziła, jak mahła. Ja staŭ papraŭlacca i krapčeć, i byŭ całkom zdarowy. Až heta mnie ani ŭ dunku, što babusia ŭklapałasia ŭ mianie. Woś pašli plotki pa ŭsim miastečku i dajš-li da probaršča: tut ksiandz mnie wymaŭlaje, tut z mianie ludzi śmiajucca, tut maja babusia warjacle-je... Ledź ja z usim hetym raŭwizaŭsia. — Pośle ja pierabraŭ niekalki druhich kucharak, ale, widać, jak toj kaŭa: „niechta kinuŭ błaŭhim wokam“ — usio składałasia prociŭ mianie: to adna niačysta waryła, to druhaja zahnała mianie ŭ chwarobu, to tam inšaje licha... Tahdy, brat, hodzi z haspadyni-aj swarycca! Kažu, spatkaŭšy jaje: „Dzień dobry, proša, pani, jak u pani kury, proša, pani? O, jaka ŭ pani waŭna cielencial proša, pani“ i h. d. piata-je-dziesiataje...

— Dy, ja baču, waspan maješ dobry jazyk! — kazaŭ Marcuk.

— A što-ż ty думаŭ? Waŭka nohi kormiać, a arhanistaha — jazyk. Arhanisty biezjazyki nia-chaj idzie lepš sabakam siena kasić, bo prapadzie, jak biazubzy kot. Što warty stalar biaz ruk, koñ biaz noh, ci zwon biaz serca — toje arhanisty biez jazyka. Łysy arhanisty moža sabie być i takija na-wat bywajuć lepšyja, ale biez jazyka... Dy čakaŭ-ža, waspan, ab čym ja heta hawaryŭ?

— Niekaja „cielencia“, što heta takaje?

Roznyja wiestki.

З УКРАЇНСКАГА ЖЫЦЦЯ.

Заява УНДО. Цэнтральны Камітэт УНДО (українська нацыянальна-дэмакратычнага аб'яднання) разам з Украінскай Парлямэнтарнай Рэпрэзэнтацыяй, на супольным паседжанні дн. 16 г. м. разважалі сучаснае палажэнне ўкраінскага народу і выдалі ў гэтай справе адпаведную энунцыяцыю (заяву). У гэтай энунцыяцыі названыя прадстаўніцтвы між іншым гавораць аб акцыі О.У.Н. (Арганізацыя Украінскіх Нацыяналістаў), называючы яе нераз'важнай і шкоднай для развіцця конструктыўнай працы ўкраінскіх асьветных, гаспадарчых і палітычных арганізацыяў.

Адначасна тыя-ж арганізацыі рашуча пратэстуюць проці нагонкі часткі польскай прэсы, адказных польскіх чыноўнікаў і некаторых польскіх дзеячоў на ўсё ўкраінскае грамадзянства. Гэта нагонча імкнецца выразна да таго, каб адказнасць за паступкі адзінак або і конспіратыўнай (тайнай) О.У.Н. перакінуць на гаспадарскія і асьветныя ўкраінскія ўстановы, на грэка-каталіцкае духавенства ці на агул ўкраінскай моладзі.

Урэшце заклікаецца ўсё ўкраінскае грамадзянства, каб усведамляла сваю моладзь аб шкоднасці патайнай арганізацыі О.У.Н., аб патрэбе захавання супакою, раўнавагі духа і неадцягвання ад грамадзкай працы.

Гэтыя пастановы былі апублікаваны ў украінскай прэсе, а акрамя таго спалучаныя прэзідыюмы У.Н.Д.О. і Укр. Парл. Рэпрэзэнтацыі адведлі 21 г. м. польскага міністра ўнутраных спраў і ўручылі яму гэтыя-ж свае пастановы.

Усё гэта, бязумоўна, ёсць рашучым крокам з боку названых ўкраінскіх арганізацыяў, а ўласціва кажучы — іхніх павадыроў.

З боку на ўсё гэта прыглядаючыся ня ўсё можна зразумець. Але ж і паэт кажа: *Wer den Dichter will verstehen muss in Dichters Lande gehen* — хто хоча зразумець паэта — мусіць ісці ў ягоны край — мусіць гэты край знаць. А тады ўсё можа прадставіцца інакшым і зразумелым.

З ЛІТОЎСКАГА ЖЫЦЦЯ.

Крухом Еўропы на троха аерапланам праліцелі 6 літоўскіх лётчыкаў. Пацелі яны сваю падарожу 25 чэрвеня с. х. з Штокгольму (Швэцыя) і кончылі ў Маскве: дарога іхнага вiala праз Копенгаген (Данія), Амстэрдам (Голандыя), Брусел (Белгія), Лондон (Англія), Парыж, Марсель (Францыя), Рым, Удінэ (Італія), Віена (Аўстрыя), Прага (Чэхаславакія), Будапешт (Вугоршчына), Букарэшт (Румынія), Кіеў (Сав. Украіна), Масква. У пералічаных месцах падарожнікаў ушуды хацілі прымалі. У Коўну віарнуліся падарожнікі 19 г. м.

З ПОЛՏՅУ.

Страшная паводка здарылася ў Zach. Haličynie, а паўла па Вісла перасунулася і ў Kanhresouku (centralnuju Polšču). Ад паводкі wielmi paciarpieū Krakau. Wialikija straty mae i Waršawa. Achwiarami pawodki stalisa dahetul da 20 ludziej. Straty materyjalnyja siahajuć milionaū. Paciarpieūšymi apiakujecca asobny kamitet pry wydatnaj pomaču ūradu.

Adamowičy — nie-Adamowičy. Pieralacieūšyja praz akijana aeraplanie z Ameryki ū Eūropu braty J. i B. Adamowičy wyrazili hatowašć adwieđać niekatoryja polskijska harady. Pad hety šumok pryjechali ū Censtachowu, a pašla i ū Łodź dwa čaławieki, jakija nazwali siabie Adamowičami, bo z wyladu byli da ich padobnyja. Prymali ich wielmi hašcinna miascowyja pradaūniki ūsiakich ūladaū i na darohu dali im jašče značnuju sumu hrošaū. Hošci pili, jeli, hulali i... wyjechali. I tady tolki wyšla na jaū, što heta zusim nia byli Adamowičy, a zwyčajnyja ašukancy.

Zdarajecca...

Ministr J. Beck z žonkaj wyjechali ū Estoniju z rewizytaŭ na nia-daūnyja adwiedziny estonskaha ministra ū Waršawie. Kažuć, što heta padarož znachodzicca ū ciesnym ūzwiazku z konferencyjaj nadbaŭtyckich dziaŭawaū.

З ЗАГРАНИЦЫ.

GPU skasawali G.P.U. (gubernskoje političeskoje upravlenije) heta spadak pa sumnaj pamiači „črezwyčajcy“, wiedamaŭ z taho, što ū časy rewulucyji stralała ludziej nia tolki biaz sudu, ale i biez daprošu. G.P.U. rabiła toje samaje. Ciapier G.P.U. byccam užo skasawana i na jaho miesca pastaūleny h. zw. „Narodny Kamisarijat (ministerstwa) unutranych spraū.“ Kamisarijat budzie składacca z addziełaū: dziaŭwaū biazpiečnašci, rabotnicka-sialanskaj milicyi, pahrańičnoj straży i ūnitranej abarony. Akramia taho pry Kamisarijacie sarhanizawany kamitety, katoryja buduć mieć prawa administracyjnym paradkam: wysialać, ssylać, zamykać u koncentr. lahiery (papolsku „obozy“) da 5 hadoū i h.d. Slozam, žmianajacca nazoū, ale isto-ta rečy astajacca taja samaja.

Dowgalewskij. U min. miesiacy pamior u Paryży dyplomatyčny pradaūnik Sawietaū inž. Dowgalewskij, a ludzi nia mohuć jaho zabycца. Nia dziela niejkich jahonnych dabradziejstwaū dla „sialan i rabotnikaū“, katorych byū pradaūnikom ustalicy mižnarodnaj buržuazii, a jakraz dziela taho, što patrapiu u buržuaznym swiecie žyć jak najbolšy... buržuaj! Świedčač ab hetym pakinienyja: 18 frakaū, 32 kašciūmy, 6 futraū, 8 zimowych poltaū, 12 poltaū letnich, 40 lasak z roznyimi kawańniami, z ich dźwie z zołata, niekalki z slaniowaj kašci i h.d.

Francija — Sawiety dalej wiaduć družbu i starajucca skleić swajho rodu sajuz dziaŭawaū na ūschodzie Eūropy, padobny da takoha-ž Sajuzu dziaŭawaū zachodnich, padpisana ū swaim čašie ū małym šwajcarskim miastečku Lecarno (lokarno). Ad hetaha i sam prajekt ūschodniaha sajuzu nazywajuć ūschodnim Locarno. Mety ūschodniaha Locarno nia zusim wyrazny. Naahul-ža jany kirujucca da taho, kab Francyi zabiašpiečyć jejnuju hranicu z Niamieččynaj, a hetaj apošniaj raźwiazuć ruki na ūschodzie. Hetym francuskim planam patakujuć Sawiety, a Francyja ūzamien za heta pryhataūlaje Sawietam darohu ū mižnarodnuju hawarylniu, zwanuju Lihaj Narodaū (dziaŭawaū).

Hetym namieram Francyi supročstawiacca Niamieččyna, Finlandyja, Polšč, a hałoūnaje — apošnim časam sama Francyja mae poūnyja ruki pracy z dahetul niawyjašniaj aferaj Stawiskaha, jakaja zganhrenaŭaūšy wialikuju časć „radykalnaja“ hramadzkaŭ dumki ū Francyi, pahražaŭe ūznoū hlybokim kryzysam u ūłoūni kabinetu ministraū.

150 milionaū dalaraū strataū, 8 zabitych i 197 ranienych ludziej — woš achwiary doūhaha štraiku partowych rabotnikaū u amerykanskim horadzie San Francisco. Rabotniki henyja pačynali hety strajk, kab wymahčy bolšyja dla siabie zarabotki. Končyli adnak ničym, kali nie rachawać wyšej padadżenych strataū. Widać, strajki adżywajuć užo svoj wiek: hramadzki laud treba budawać na ūzajemnaj miłašci, a nie na nienawišci.

З КРАЈУ.

Паўар у Ежышках. 22 г. м. а hadz. 10-aj zapaliūsia dom miascowaha adwakata Macewiča, a ad jaho zhareła 19 damoū pamieškaŭnych, šmat budynkaū haspadarskich. Zhareła pry hetym miascowaja pošta i dzielačaja achronka. 17 siemjaū astalo sia biez strachi nad haławoj.

Pišmy z wioski.

Дзіўнае здарэнне і беларускае wioski.

U wioscy Ruščanach, Biela-stockaha paw. 16 traūnia siol. h. zdarylaŭsia dziūwaja reč.

Hanna Rešeć, udawa hadoū pad 60, naładziła žalobny stoł pa swaim mužu sw. p. Janie Rešeciū. U hošci da jaje ū chatu sabralisja zblizka i zdaloku jejnyja syny i dočki. Byli tam šanawanyja i paważanyja susiedzi i znajomyja.

Pa nabaženstwach u kašciele i ū ichnaj chacie hošci sieli za stoł.

Prajšło niebolš dwuch hadzin pa zakuscy, jak usie hošci da paūšmierci pachwareli. Prosta taki lažali biaz čućcia.

Ruščany ad Charoščy nadta blizka. Antoni Rešeć udaūsia da dachtaroū u špital choraščanski, ale dachтары

Śmierć na „Scianie śmierci.“ Niadaūna pakazwanaja ū Wilni „Sciana śmierci“ byla pierawieziena ū Baranawičy, dzie dalej pakazwalasia ciakawym sapraūdy šalonaja jazda motocykłam pa cylindryčnaj (kruhłaj) scianie. Ščacie adnak bywaje tolki da časau: 23 h. m. padčas hetkaha pakazu motocykłist Immy straciū raūnawahu i walačysia ūniz z samaha wierchu staćciawoj sciany zabiūsia na miescy.

Suchamień — hrad. Suchaja siolietniaja wasna wysušyla ū mnohich miascach Kraju ziamlu „na bubien.“ A pašla hetaha pryšli strašnyja daždzy — z krupnym hradom — i wybili miascami da ščentu ūsio toje, što niejak pieratrywala suchamień. Ab hetakich wypadkach pawiedamlajuć nas z šmat miascoū, a pieradusim z Ašmianščyny, Lidčyny, Baranawiččyny.

Licytacyja dwaroū. U m-cy žniūni budzie wystaūlena na licytacyju kala 100 (sta) dwaroū u wilenskim, nawahradzkim i paleskim wawadz-twach. Da licytacyi dajšło dziela taho, što ziemleūlašniki hetyja nia placiać nałożanyh na ich padatkaū.

З WILNI.

Na 50 biezrobotnych mienš stala ū Wilni za apošni tydzień. Zapisanych biezrobotnych Wilnia rachuje ciapier „tolki“ 4.879 čaławiek, pierawažna bjezfachoūcaū (čornarabočych) i pracaunikoū umysłowych.

Radek-Sobelson i Bucharin — dwa pieradawyja sawieckija žurnalisty majuć u chutkim čašie adwieđać Wilniu.

Delehacyja litoūskich kupcoū u liku 25 asobaū u chutkim čašie pryjaždžaŭe u Polšču i zatrymajacca na niejki čas u Wilni.

Štrajk kanalizacyjnych rabotnikaū trywaje tymčasam dalej z žmienaj siłaj napružańnia. Pačataja anah-daj sproba paluboūnaha pahadžeńnia nie dała spadziawanaha rezultatu.

— Aha! Zašmiajaūsia arhanisty: — z hetym taksama byla kamedyja. Byū ja užo ū druhoha probaršča; taho kinuū, choć usio naładziłasia jak najlepš: nie chacieū, bačyš, klantacca durnoj babie. Dy naahul z toj pary ja dziesiatamu zakazaū swarycca z haspadyniami, dyj družycca nie prabawaū — lepš dalej ad hetaha ziella: užo lepš swarycca z probarščam, jak z haspadyniaj.

— Dy ty pačaū hawaryć ab toj „cielenci“, — pierabiū jaho Marcuk.

— Aha; tak, tak! Ja užo, bačyš, stareju i zabywacca staū u razhawory. Dyk woš byū ja užo ū druhoha probaršča: służyū tam hadoū z dziesiatk. Dobry byū čaławiek, wiečny jamu pakoj! Ale mieū tož swaje, jak kažuć, minusy: kancelaryju, bywała, wioū, jak kažuć, paarchirejsku. Na ūsie uradawyja papiery mieū tolki adzin numer — tryccać šosty, jak susiedzi nazywali — „latučy numer“. I duma-ješ, što heta kamu škodziła? Ničoha! Ja, kali, by-wala, papadu jakuju papierynu, dyk staūlu numary paparadku. A probaršč, jak papała; najčaciej tryccać šosty — „latučy“. I, brat ty moj! Dażyū čaławiek poū wieku ū duchoūnym stanie, a na jubilej dastaū ad uradu niejkiju miadal „za wiernuju słužbu“, dy ad biskupa — hanarowaha kanonika. Zatoje haspadarku wioū akuratna: mieū i lubiū dobrych koniaū i hadawaū rasowaje bydła. A ciat-laty byli jak lalački: strojnyja, hładzieńkija; bywała, hładziš — nie nalubuješsia. Dyk woš padčas wizytacyi, biskup z prałatami zachodziū aŭ u stajniu i ū chlawy. Biskup, wiedama, pachwaliū haspadar-

ku. Prałaty i ksiandzy, chodzjačy kala biskupa, časta paūtarali: „Waša Ekscelencyja! Waša Ekscelencyja!“ Woš-ža haspadynia pośle raskazywala pa celym miastečku, što, kaža, usie prałaty chwalili i paūtarali: „wažna cielencia!“

— Dyk i ty, bracie, — zakončyū Charašucha swaju lekciju: — kali chočaš być u haspadyninaj lasecy, umiej padchwalić jejnuju rabotu i haspadarku; tolki-ž treba zručna: u swaim čašie, ū naležnym miescy, adpawiednym sposabam i naležnym manieram.

— Ale woš nia maju hrošyka pry dušy, — biadawaū Marcuk: — a kuryć tak chočacca, što žyć nie mahu.

— Ci wočy maješ dobryja? — spytaūsia Charašucha.

— Woš widžu tabak na palicy, — kazaū Marcuk.

— Brawa! Zakurym jašče pa adnej pipcy, — śmiajaūsia Charašucha. — Ale ja kažu dla taho, što ty, brat, siadziš biez raboty ū swajej lažni i darma ržawieješ.

— A što-ž rabić? Służyć užo nie mahu: starašć — nia radašć. Chacieū na styd synu iści žab-rawać, dyj nie mahu adwažycca.

— Nu, žabrawać budzie jašče paroj. Woš lepš zajmisia pčolami, ci choć ławi rybu — i hrošyk jak wyławiš. A pryjdzie wosień, pajedzieš sa mnoj pa kaladzie!

Stary Marcuk wiarnuūsia da chaty z żywoj nadziejaj, z poūnaj čačwiertoj lulkaŭ i z celym kap-

škom tabaku ū zapasie. Užo siahońnia nawat sa swajej staruchaj nie paswaryūsia. Dyj ksiandzy niejak da Marcuka pryčinulisia, widać — niechta niehdzie, z niejkhaha boku, niejkim sposabam da ich padyšoū, bo woš wikary staū ad pary da pary zachodzić da Marcuka i fundawaū jamu swaje papiarosy, a sam probaršč kožny tydzień prysylaū bačku pačku samaj krepkaj machorki. Stary Marcuk byū abtabačany z piat da haławy, a starucha ū tabacnym dymie swiacta saboju by taja zorka miž chmaraū, i śmiajałasia da staroha i wiesieła hutaryła; čašciej, praūda, zlawalaŭsia i dahryzała staromu, ale Marcuku było ūsio roūna, aby tolki byū tabak. A tabak, jak bačym, byū i nia zwodziū-sia. Ciapier tolki Marcuk pačaū žyć poūnym cho-dam: iznoū pačaū čaradawacca ražaniec z lulkaŭ, a lulka z ražancam; iznoū starucha byla abkurana na ūsie baki, dyk čaho-ž bole i treba? Tak nia mno-ha čaławieku da ščastia patreba! Ale ščacie chod-zić pa swiecie adno i bywaje wielmi niatrywalaŭe, a niaščacie adno nia chodzić: jano zaraz rodzić biadu, a biada rodzić hora, a hora — niadolu, — a z usiaho razam składajacca naša bielaruskaje žyćcio.

Woš-ža i Marcuk: idučy raz z kašcioła, niejkim zdareńniem pašliūnūsia i pawaliūsia na hład-kaj darozie i natrudziū sabie prawuju nahu, dyk jak zloh u pašciel, tak i zaloh nadoūha, a jak za-loh, tak i zależyūsia na paru hadoū. Wiedama, sta-romu i salominka bierwianom stanie.

Nazaŭtra ūsie tyja hości pryšli druhi raz za stoł. Usio toje samaje, što i ūčora jany pili i jeli, tolki byŭ adłożany na bok toj bieły chleb, što kupłali ū Charoščy.

Na hety raz byli ūsie zdarowyja i wiasiołyja.

Biełaruskija Ruščany blahim ludziam — heta sol u wokul!

Niepryjacieli Ruščan sa złości tolki zaŭstody i haworać pra Ruščany. A kab zapytać, dyk što-ż kamu Ruščany robiac blahoje? — Jany zusim nia winnyja ludzi. Tolki ich wina taja, što jany biełarusy. A jany, praŭda, biełarusy świedamyja i bajawyja!

Skolki było paciechi dla bačkoŭ na hetym bankiecie, kali ruščanskija dzieci i dzieci pryjeznych haściej hawaryli pabiełarusku paciery, pjalali biełaruskija pieśni i deklamawali biełaruskija wieršy! Ruščany stała čytajuć „Bieł. Krynicu“. A heta ū Biełastočynie, na siahoŭniašnja časy, niešta znača!

Ruščanskija chłapcy za biełaruskija sprawy doŭha chawalisia ū sitowi nad rečkaj Narwaj, aŭ pašla zahranicu paŭciakali. Dobryja byli chłapcy. My ich i ciapier škadujem.

Na biełaruskija nohi pastawiŭ Ruščancaŭ Ks. Rešeć. Ū Ruščanach hety ksiondz radziŭsia, ros i niejki čas, jak ksiondz, pracawaŭ u nas. Jeho sjarod nas umiełaja praca tak nastawiła wiosku Ruščany, što jany swajej biełaruskasćiaj mohuć śmieła chwalić kruhom Biełastokul!

Naša moładź ciapier mahłaby lohka stawić biełaruskija spektakli, choram pjać biełaruskija pieśni, ale nia robiac hetaha, bo bajacca prašledul! Ū nas jość mnoha biełaruskich knižak i hazet.

Nijkija štučki nie zabjuć biełaruskaha ducha ū Ruščanach. Ruščany byli daŭniej i astanucca ciapier i zaŭsiody biełaruskimi.

Susied.

З сялянскага жыцця ў Маладэчаншчыне.

Чытаючы „Б. Крыніцу“ знаходзім весткі з усіх куткоў Зах. Беларусі. Я хачу падзяліцца з Вамі, паважаныя чытачы, і аб жыцці сялян у Маладэчаншчыне. Хваліцца няма чым, бо ўсюды чагось не хапае. Найгоршая бялячка дык гэта голод, які агарнуў усю нашу Краіну. Леташні неўраджай даўся ўзнакі нашаму сялянству грозна. У многіх вёсках і Маладэчанскага пав. (Відзеўшчына, Уланоўшчына, Воўкаўшчына і інш.) ад самых Каляд хлеб рэдка калі бывае на сялянскім стале. Побач з недаяданнем паявіўся і плямісты тыфус у сялянскіх хатах, ад якога ня рэдка і ўміраюць нашыя сяляне.

Прывязлі да нас урадавую запамогу, прыслалі некаторым беларусам грашовую запамогу і з Беларускай Камісіі помачы галадаючым беларусам, але гэта ўсё наш-

Hutarki z našymi „intelihiientami“.

(Zamiest feljetonu).

Prychodзіć niadaŭna da mianie adzin wiečny kandydat na ūradawuju pasadu i kaža:

Woś Wy pišacie feljetony na ūsiakija temy, ludziej dražnicie, ale nikoli nie napisali ničoha ab našych intelihiientach ahułam.

— A jak-ža ich paznać chto intelihiient? — pytaju.

— Wielmi prosta; pieradusim pa wyhladzie. Takі jahomaś chodзіć zaŭstody adzin, nikoli nie śmiajecca i maje mučaničku minu. Adnym słowam, chodziačaja trehiedyja.

Heta kažućy, daŭ mnie paru adrasoŭ najbołš typowych biełaruskich „intelihiientaŭ“.

Idu ja da takoha adnaho typa woś prosta, kab napisać byccam tak zwanae interwju.

— Dobry dzień — kažu jamu napadatak. (Łoŭka niechta prydukaŭ sposab začapić čaławieka).

— Jaki tam „dobry“? — kińcie Wyl! Takaja haračynia, piaće jak u čaleśniku, a Wy zaraz „dobry“!

— Nu, ale ūčora to byŭ ništo

часце ў Краю не папраўляе, бо яно вялікае і шырокае. Урадавую запамогу — муку і жыта — дзеляць няроўна. Мукі давалі па пуду на два месяцы на душу, а за гэты пуд трэба адрабляць 3 дні шарварку. Жыта пападала ў рукі мацнейшым гаспадаром, бо за жыта трэба сьпяраша адрабіць, а пасья яго дастаць. Дык жытам плацілі за работу на дарогах, а на работу бралі тых, якіх маглі працаваць цяжка. Гэтыя работнікі пасья жыта прадавалі.

Сяляне, якіх не маглі зарабіць на дарожных работах жыта, прадавалі апошнія каровы (змяняючы на горшыя) і куплялі хлеб ад шчаслівейшых, што мелі магчымасць зарабіць на дарожнай рабоце.

Сярод гэтай агульнай бяды пачало шырыцца і зладзейства. Ведама, што цяпер нашаму сялянству вельмі трудна мець дзеля самаабароны якую колечы стрэльбіну, дык зладзеі ідуць красці дваіма; калі гаспадар і пачуе ў будынках зладзеяў, дык таксама трэба абходзіцца асьцярожна, бо зладзеі страляюць ня толькі з рэвальвэраў, але і з адрэзанкаў, а ты гаспадар шукай паліцэйскага, калі хочаш выгнаць з сваіх будынкаў зладзеяў.

Народ наш неак перамяніўся; у царкву нашыя сяляне амаль усім ня ходзяць, царквой сяляне ўжо ня цікавяцца. Некаторыя жывуць бяз ніякай мэты ў жыцці, а многія маюць ідэю і гэтыя нацыянальна сьведомыя Беларусы.

Сп-чык.

дзень і нia horača i ciopły doždzyk wiečarkom zielaninu aświażyŭ.

— Nie razumieju — kaža — što było dobrae. Chiba toje, što ja pramok da nitki. Wy chwalcie toje, što treba hanić!

Hutarka nia kleiłasia. Skakali z temy na temu. Što tolki ja pachwalu — moj intelihiient biełaruskі adrazu zhanić, što ja zhanu — jon pataknieć, ale ū kancy ūračysta dabawić.

— Usio-ž taki ja z Wami nie zhadžajusia.

Mianie chapila złość: z kim-ža kažu, kaniec kancoŭ, Wy zhadžajeciesia? Z samym saboj Wy, naprykład, zhadžajeciesia?

— Heta problema čysta filozofičnaja — cadziŭ słowa pa słowu. I tak i nie, i nie i tak. Hledziačy z jakoha boku da pytańnia padyści. U aświatleńni histaryčnaha materializmu naprykład takaje pytańnie možna razhladać.

— Wybačajcie, pierabiŭ ja, mnie heta susim niacikawa. Widžu, što z Wami budziem hawaryć dzień — noć i da ničoha nie dahaworymsia. Bywajcie zdarowy — i škirawaŭsia ja da „intelihiienta“ Kraučonka.

Kraučonak siadzieŭ nad niejkim rukapisam. Kali piaro strymliwałasia, braŭ siabie lewaj rukoj za pieranosicu, pryžmurywaŭ wočy i ščypajućy nos, staraŭsia byccam wycisnuć z nas niejkiju nowuju dumku.

— Palityku robicie? Ci ja nie pieraskodziŭ? — pytajusia.

— Jakaja tam palityka. Chaču lksu zadać piercu. Niachaj siadzić i nia rypajecca. Palityki jamu zachacieš! Hnida takaja! Było b kamu. Padumać tolki!

— Nu, našto-ž miašać. — kažu ja, — a moža jon nowaje prydukae, moža jon sapraŭdy pawadyr? Niachaj wučycca, prabuje siły.

— Ničoha z hetaha nia budzie, budzie peŭny. Usie jahonyja dumki — adna jerunda. Dy ahułam nia ma ū nas čaławieka, za kim možna pajści. Niamamu wieryć, razumiejecie? I ideolohii nijakaj niamamu. Susim zrazumieła — niamamu ideolohii, niamamu i ludziej. Usio heta niejkaje nedarazumieńnie. Ni to sacyjalisty, ni to reakcyja, chalera wiedaje što takaje: tutman niejki. Adno widać, što koŭny starajecca, kab sabie kišeń nabić. Adnym słowam, swolać.

— Niamamu tak užo drenna — pačaŭ ja. Jość u nas usiaho patrochu — heta praŭda. A najmieniej ludziej biazintereśnych, ale pašukaŭsia...

— Što pašukaŭsia?! Šukajcie wy dzień i noć — čorta lysaha nojdziecie! U koŭnaha dumka adno pra siabie i tolki.

Kraučonak pačaŭ pieraličać usie isnujučyja partyi. Usie zhaniŭ, ničoha i nikoha nie pachwaliŭ. Rabiŭ heta wielmi ūmieła. Hawaryŭ z paŭhadzi-

ny i nijak nia mohł skončyć. Patrymajecca za nos — iznoŭ cedzić słowa pa słowu.

— Wybačajcie — kažu — a što treba rabić, kab było lepiej?

— Jak heta, što rabić?

— Nu prosta: što rabić, kab blahoje pieramahyć?

Kraučonak pawolnym rucham siahuŭ da pieranosicy, taksama pawoli apuściŭ pawieki, byccam začyniŭsia ū niejki futlar, kab izalawacca i niešta prydukać. Ale adkazu nia było. Zalahła čišynia ū pakoi. Ja adazwaŭsia ūznoŭ:

— Krytykawać, bačycie, lohka. Ale dzie-ž Waša ūłasna dumka! Ludzi, jakija ni z kim nie zhadžajecca, majuć swaje ūłasnyja wialikija idel, swaje ūłasnyja tworčyja dumki. Dzie jany ū Was?

— Maju. Ja chaču... jeści. Ideja bačycie nia vysokaja, ale zatoje ideja № 1.

— Ja razumieju. O tak, razumieju! Ale heta nia susim Was apraŭdywaje. Fanatyki idel nia tolki haładawali, ale i ūmirali. Možna i treba wymahać ad inšych idejaści, inicyjatywnaści, enerhii, ale čamu Wy nie pačnicio ad siabie samoha? Intelihiencyja čaławiečaja pačynajecca ad prytupleńnia instynktu žyćcia. A ū našych intelihiientaŭ jon wypływaе na pieršaje miesca. Dzie ū nas tyja, što burać, jak im što nie padabajecca?

Kraučonak hlanuŭ byccam chacieŭ na mianie pakryŭdžicca, uzdychnuŭ, kiŭnuŭ haławoj i zajaŭiŭ:

— Usie my ludzi, usie čaławieki i usie my... dreni. Ja i sam...

Daskazaŭ wymoŭnym macham ruki.

— Ničoha lepšaha spadziawacca nia treba — dabawiŭ.

— Nu, a što-ž rabić?

— Rabcie nie rabcie — ničoha nia zrobcie.

Ja bolejšuchać nia moh. Rażwitaŭsia.

Taho-ž dnia ja adwiedaŭ jašče inšych našych „intelihiientaŭ“, jakija niazdolny ničym zachapicca. Hutarki mienš bołš tyja samyja: koŭny naračaŭ, klaŭ, čarniŭ, ničoha nie pachwaliŭ i nia wykazaŭ aniwođnej pozytywnaj dumki.

Pryšoŭ da chaty, zwaliŭsia ja jak snop u paściel, byccam ad uschodu da zachodu kasiŭ biaz prywyčki.

„Zmarnawany dzień“, — padumaŭ ja sabie. Ale pašla pryšoŭ da prakanaŭnia, što nie: — ja niečaha nawučyŭsia, ja pačaŭ razumieć pryčyny, dzieła jakich u niekatorych krajoch z „intelihiientkim“ ducham zmahajecca, jak z zarazaj.

Ha.

KATALOG biełaruskich knižak na žadańnie wysylajecca DARMA.

Adresawać: Biełaruskaja Kniharnia „PAHONIA“ Wilnia, Zawalnaja 1-1.

Dr. St. Hrynkievič.

Kautun.

Daloka, zdajecca, astałasja za nami para ūsie mahutnaści kautuna, kali narod wiedaŭ dzwie chwaby — kautun i ramatyzm. Doŭha jašče adnak ludziam ždać, kali sapraŭdy „kautuna“ i „kautunoŭ“ u nas susim nia budzie.

Federowski pahlad narodny na kautuna woś jak zapiswaje: „Kali čaławiek nadta ciažka pracuje, to zrušyć kautuna i jon jaho mučyć celaje žyćcio“. „Kautun kości šwidruje i kryšyć“. „Kautun jość u koŭnaha čaławieka ūtojeny, chto lahčej robić, toj nia wiedaje jaho“. „Ad kautuna, ci ad urokaŭ, ci ad padwiejańnia, to niwodzien dochtar nie pamoža, bo heta adno znachary wiedajuć, jak adrabić“.

Siańnia jašče sustreniem pamiž žančynami, dy ahułam na wioscy ludziej, jakija kazacimuc ab kautunie, što skrućiŭ ruki i nohi ci trybuch niejkamu chworam, jaki koŭny bol, blahoje samapačućcio pajaśniaje prysutnaści kautuna. Kautun časta jašče budzie niečym tajemnym, mahičnym, što walađaje nad ludźmi. Časta kautun heta susim asobnaja chworoba, pakazalnik niejkaje niadužaści ūnutry čaławieka, niadužaści, jakaja moža wyjści z čaławieka praz wałasy.

Dyk woś čamu bol żywata, haławy, trywajućy daŭšejšy čas, rabić toje, što chworyja pakidajuć časać wałasy, myć haławu i „kautun ūjecca“. Zabaŭon hety jašče na hetulki mocny, što chwory z

kautunom baicca, kab jaho nie abstryhćy, bo „paškodzić“...

Wiedajem usie, ci prynamsia pawinny ūsie wiedać, što kautun heta pakazalnik nieachajnaści čaławieka, što heta świadomaja ci nieświadomaja małaja rupliwaść ab čyścińiu haławy, dzie sabirajecca pierchać i klustaść, stwarajecca, znača, nadta dobryja ūmowy dzieła hadawańnia wošaŭ. Ad wošaŭ šwiarbić skura, dziakujućy šwiarbiačcy skura češacca i dziarecca na tym miescy, potom sabirajecca tam kroŭ, biełaja materyja, što pamahaje žlapić jašče macniej wałasy. Wošy kładuć swaje jaječki — hnidy — na žbitych wałasoch, rastuć tam wielmi dobra i hetak adno za adnym. Kažuć, što na kautuna treba dobre pary hodu, woškaści ū atmosferu i h. d. Heta słušna tolki ad čaści. Niezależna ad pary hodu, ad wieku, pry koŭnaj ciažkoj chwaby, asabliwa pry haračcy, moža žbicca kautun, kali nie hladzić rupliwa za čyścińiu haławy. Dokazam patrebe kautuna ū chworobach mieła być žjawišča, što ū ciažkoj chwaby, toj, u kaho žjawišča kautun, zdarawieŭ, a toj, u kaho nie — časta pamiraŭ. Pahlad i wywad pamylkowy, a biarecca jon z tych spaściorohaŭ, što ū wostraj z haračkaju chwaby ū praciachu niekalki tdniaŭ abo niechta pamiraŭ i kautun nie paśpieŭ jašče zbicca, abo zdarawieŭ i kautun paśpieŭ žwicca. A što wywad ab karysnaści kautuna pawiarchoŭny, dakazwaje i toje, što ludzi z kautunom taksama pamirajuć jak i biez kautuna. Łysyja adnolkawa z wałasatymi, z kautunom ci biez kautuna, ščaśliwa papraŭlajecca pa chwaby.

U žančyn raście kautun chutčej, majuć jany doŭhija wałasy, ciažej ich raščasać i dahledzić čyścińi. Świedamaś ahułnaja ab umowach zdarowaha žyćcia nahetulki siańnia raspaŭsiudžana, što lohka chworyja, abo i susim zdarowyja, jakija chodziać z kautunom, saromiacca i chwajucca pierad ludźmi. Pajaśniajuć kaniečnaść nasić kautun tym, što abstryhšy jaho možna dostać roznych chwaby.

Jość krychu praŭdy ū tym, što skinuŭsia adrazu kautun, budzie baleć haława i ahułam budzie krychu niejak „dziŭna“. Lohka sabie ūjawić heta, padumaŭsia, što arhanizm prywykaje da ciopłaje „šapki“, a biez kautuna pieramianiajecca raptowna temperatura i ad ściudzionnaści bałić haława. Kab uścierahčysia ad hetaha, treba dobra nakrywać haławu pašla abstryžeńnia praz paru dzion.

Budučynia čaławieka z kautunom nadta nie zajzdrosnaja; niachaj jon budzie susim zdarou, užo adna prysutnaść biazkoncaha mnostwa wošaŭ, šwiarbiačka adbirajuć son, achwotu da jady, čaławiek niadužeje što raz bołš i niachaj tolki papadziecca zachwareć jamu na niešta jašče, a nia strywaje i pamre. Hetki kaniec durnaty.

Durnata čaławiečaja mahutnymi kareńniami siadzić u žyćci i nieachwotna pakidaje swaje achwiary. Dziakawać Bohu, što kautun, chacia i zawiecca „polskaju chworbaju“ (pa wučonamu — „plica polonica“), a jaki šmat bołš byŭ u nas rapaŭsiudžany, jon u palakoŭ siańnia što raz mienš i mienš sustrakajecca. Daj Boh, kab inšyja prajawy našaje durnaty chutčej pazwodzilisia.